

Kohtuasi C-790/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

24. oktoober 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Curtea de Apel Braşov (Braşovi apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

14. oktoober 2019

Süüdistatavad:

LG

MH

Teised menetlusosalised:

Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov

Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov

Põhikohtuasja ese

Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov'i (Braşovi esimese astme kohtu juures tegutsev prokuratuur, Rumeenia, edaspidi „prokuratuur“), süüdistatava LG ja tsiviilhageja Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov'i (riigi maksuameti Braşovi maakonna haru, Rumeenia, edaspidi „maksuamet“) Tribunalul Braşov'i (Braşovi esimese astme kohus, Rumeenia, edaspidi „esimese astme kohus“) 15. novembri 2018. aasta kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebused.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus direktiivi 2015/849 artikli 1 lõike 3 punkti a tõlgendamise kohta.

Eelotsuse küsimus

Kas viidatud teksti tuleb tõlgendada nii, et isik, kes paneb toime rahapesu kuriteo koosseisule vastava konkreetse teo, on alati eraldiseisev isikust, kes paneb toime eelkuriteo (põhikuriteo, millest saadakse rahapesu esemeks olev raha)?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2005. aasta direktiiv 2005/60/EÜ rahandussüsteemi rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise vältimise kohta, artikli 1 lõige 1 ja lõike 2 punktid a–d.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/849, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, artikli 1 lõiked 1 ja 2 ning lõike 3 punktid a–d.

Viidatud riigisisese õiguse sätted ja asjakohane kohtupraktika

Seadus nr 656/2002 rahapesu ennetamise ja tõkestamise kohta (Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor), mis avaldati 12. detsembri 2002. aasta väljaandes *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 904; artikkel 29 ning hilisemaid muudatused ja täiendused;

Asjaolude toimumise ajal oli artikli 29 lõige 1 sõnastatud järgmiselt:

„Rahapesu eest karistatakse 3 kuni 12-aastase vangistusega ja rahapesu on:

- a) vara muundamine või üleandmine, kui on teada, et selline vara on saadud kuriteo toimepanemisest, eesmärgiga varjata või hoida saladuses vara ebaseaduslikku päritolu või abistada kuritegelikus tegevuses osalevat isikut, et see isik saaks hoida kõrvale uurimisest, kohtumõistmisest või karistuse täideviimisest;
- b) vara või selle omandiõiguse olemuse, päritolu, asukoha, kättesaadavuse või liikumise varjamine või saladuses hoidmine, kui on teada, et selline vara on saadud kuriteo toimepanemisest;
- c) vara omandamine, valdamine või kasutamine, kui on teada, et selline vara on saadud kuriteo toimepanekust.“

Curte Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus, edaspidi „konstitutsioonikohus“) 19. juuni 2018. aasta kohtuotsus nr 418, mis puudutab seaduse nr 656/2002 rahapesu ennetamise ja tõkestamise ning terrorismi rahastamise vastase võitluse ennetusmeetmete rakendamise kohta artikli 29 lõike 1 punkti c põhiseadusevastasust, kui seda tõlgendada nii, nagu tõlgendas

Înaltă Curte de Casație și Justiție (Rumeenia kassatsioonikohus, edaspidi „kassatsioonikohus“) 8. juuni 2016. aasta kohtuotsuses nr 16, mis puudutas ühte eelotsust rahapesu kuriteo õigusküsimuste selgitamiseks.

11. juuli 2019. aasta seadus nr 129 rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamise ning tõkestamise ning teatud õigusaktide muutmise ja täiendamise kohta (Legea nr. 129/2019 din 11 iulie 2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, mis avaldati 19. juulil 2019. aastal väljaandes *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 589) (seadus ei olnud Euroopa Kohtusse eelotsusetaotluse esitamise kuupäevaks avaldatud).

Faktiliste asjaolude ja põhikohtuasja menetluse lühiülevaade

- 1 Esimese astme kohus mõistis süüdistatavale LG aasta ja üheksa kuu pikkuse vabadusekaotuse karistuse täideviimisest tingimisi vabastamisega eelnevalt kehtinud karistusseadustiku artikli 81 ja järgnevate sätete mõttes (süüdistatava suhtes soodsam karistusseadus) seaduse nr 656/2002 artikli 29 lõike 1 punktis a sätestatud rahapesu kuriteo eest, kohaldades 80-le täideviidud konkreetsele teole eelnevalt kehtinud karistusseadustiku artikli 41 lõiget 2. Kõnealune kohus tegi samuti korralduse lõpetada kriminaalmenetlus seoses süüdistatava LG maksudest kõrvalehoidumise kuriteoga, kuna viimane hüvitas kahju. Mis puudutab süüdistatavat MH, siis langetas asja sisuliselt arutav kohus õigeksmõistva kohtuotsuse põhjendusel, et omistatavuse tingimus ei olnud täidetud, sest ei tõendatud, et MH oli teadlik asjaolust, et süüdistatav LG pesi maksupettuse teel saadud rahalisi vahendeid.
- 2 Asja sisuliselt arutav kohus leidis, et süüdistatav LG pani haldurina toime maksupettuse kuriteo ning et ta pesi ka selle kuriteo tulemusel saadud raha. Ajavahemikus 2009-2013 ei registreerinud süüdistatav LG äriühingu SC Vinalcool Brașov SA raamatupidamisaruannetes maksudokumente, mis tõendavad äriühingutelt Medofta SRL ja Reproflex SRL äriruumide üürimise eest saadud laekumisi. Et säilitada Medofta SRL-i ja Reproflex SRL-i esindajate ees muljet, et tegemist on seaduslike äritehingutega, palus süüdistatav LG neil Vinalcool Brașov SA-le võlgnetavad rahasummad maksta äriühingu Arta Romana SRL pangakontole, mis kuulus süüdistatavale MH, kes on süüdistatava LG armuke; selleks kasutati süüdistatava LG, Vinalcool Brașov SA ja Arta Romana SRL-i vahel sõlmitud nõude loovutamise lepingut. Ülekantud kogusumma oli 512 301,15 Rumeenia leud (RON) ning süüdistatav LG sai selle rahasumma süüdistatava MH kaudu oma valdusesse. Raha võeti mõlema süüdistatava poolt välja sularahas panga teenindusletist või sularahaautomaadist. Täpsemalt asus süüdistatav LG seejärel pesema enda poolt toime pandud maksudest kõrvakehoidumise kuriteost kui eelkuriteost saadud rahalisi vahendeid.
- 3 Prokuratuur, süüdistatav LG ja tsiviilhageja – st maksuamet – esitasid selle kohtuotsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonkaebuse. Hiljem võttis LG apellatsioonkaebuse tagasi.

- 4 Prokuratuur kritiseeris seda kohtuotsust eelkõige seoses süüdistatava MH õigeksmõistmise põhjendamatusena.
- 5 Tsiviilhageja vaidlustas kohtuotsuse põhjusel, et kohus jättis tema tsiviilnõuded osaliselt rahuldamata.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus Curtea de Apel Braşov (Braşovi apellatsioonikohus, Rumeenia, edaspidi „apellatsioonikohus“) pidas vajalikuks tõlgendust direktiivi 2015/849 teatud sätete kohta ega leidnud selles valdkonnas kohtupraktikat ning esitas omal algatusel sellele poolte tähelepanu juhtides Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 6 Prokuratuur on Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamise vastu, kuna ta leiab, et ELTL artikli 267 tingimused ei ole täidetud, aga ka seetõttu, et nimetatud direktiivi ei ole Rumeenia õigusesse üle võetud, vaatamata sellele, et ülevõtmise tähtpäev möödus 2017. aastal, ning et asjaolud toimusid enne kõnealuse direktiivi vastuvõtmist. Ta leiab, et direktiiv vastab Euroopa Kohtu sätestatud *acte clair*'i doktriini kohaldamise kriteeriumidele ning et eksisteerib liidu tasandil vastuvõetud õigusaktide järjepidevus, sest nende direktiivide materiaalõiguslik sisu on sama.
- 7 Süüdistatavad nõustusid Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamisega.

Eelotsusetaotluse põhistuse lühiülevaade

- 8 Kehtivas direktiivis ja kehtetuks tunnistatud direktiivides on sarnaselt määratletud rahapesu ning kõik alternatiivsed vormid, milles rahapesu võib olla toime pandud, ning riigisisese õigusnormid võtavad peaaegu identselt üle faktiliste asjaolude määratlust käsitlevad sätted, samas kui kuriteo kvalifitseerimist, õigusvastasust ja omistatavust puudutavad erinevused ei oma tähtsust. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on aga kindlaks teinud, et riigisiseste õigusnormide tõlgendused on omavahel vastuolus, kuna kohtupraktika pakub lahknevaid otsuseid. Kõnealuse kohtuasja võimalikud lahendused on täiesti vastandlikud sõltuvalt sellest, kas neis peetakse kuriteokoosseisu põhitunnust hõlmatuks või mitte.
- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates ei saa ükskõik millises rahapesu kuriteo vormis osaleja olla sama isik, kes on osaleja põhikuriteos.
- 10 Apellatsioonikohus viitab eelkõige kahele kassatsioonikohtu otsusele: kohtuotsus nr 147/2011, milles märgiti: „neis kahes kuriteos osaleja ei või olla sama isik,“ ja kohtuotsus nr 836/2013, milles piirduti seaduse 656/2002 artikli 23 lõike 1 punkti c vorminõuete kohta otsustamisega, et „põhikuriteos osaleja ei saa olla rahapesu kuriteos osaleja“, ilma et „riikutaks *ne bis in idem* põhimõtet“. Seoses sellega – võimaluse välistamisega, et rahapesu kuriteos osaleja on sama isik, kes

osales põhikuriteos – võib viidata ka muudele kassatsioonikohtu ja riigisiseste kohtute otsustele.

- 11 Lisaks võttis kassatsioonikohus kõnealuste õigusnormide kohta seisukoha kohtuotsuses nr 16/2016, milles ta rahuldab taotluse teatavate õigusküsimuste selgitamise kohta, ning märkis eelkõige, et rahapesu kuriteos osaleja võib olla sama isik, kes osales kuriteos, mille kaudu vara saadi. Selle otsuse põhjendustes täpsustas kassatsioonikohus, et „[s]eaduse nr 656/2002 artikli 29 lõike 1 sätteid, milles on määratletud rahapesu kuriteo mõiste, käsitlevad [...] teadlikkust vara päritolust [...] – tingimus, mis on täidetud juhul, kui isik on osaleja rollis nii rahapesu kuriteos kui ka kuriteos, millest vara saadi“.
- 12 Ka konstitutsioonikohus on nende õigusnormide osas seisukoha võtnud kohtuotsuses nr 418/2018, milles ta leidis, et seaduse nr 656/2002 artikli 29 lõike 1 punkti c sätteid, nagu neid on tõlgendanud kassatsioonikohus oma otsuses nr 16/2016, on kuriteos osalejat puudutavas osas põhiseadusega vastuolus. Nii „ei saa põhikuriteo [...] toimepaneja [...] olla rahapesu kuriteos osaleja“. Väljend „kui on teada, et selline vara on saadud kuriteo toimepanemisest“, mis on kirjas karistuse aluseks olevas sättes, välistab osalejate ringist isikud, kes aitasid toime panna kuritegu, millest vara saadi.
- 13 Seaduse nr 656/2002 uuesti avaldatud redaktsioon koos hilisemate muudatuste ja täiendustega võtab vastavalt selle kohta esitatud andmetele riigisisesse õigusesse üle direktiivi 2005/60 sätteid.
- 14 Nii direktiivi tekst (mis tahes ükssteisele järgnevas vormis) kui ka riigisisese seaduse tekst sisaldavad tingimust „kui on teada, et selline vara on saadud kuritegelikust tegevusest või selles osalemisest“, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus analüüsib semantilisest, grammatilisest ja teleoloogilisest seisukohast, jõudes järeldusele, et neid kahte kuritegu ei saa toime panna üks ja sama isik.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab ka direktiivi ingliskeelsele versioonile ning kasutab seejärel paralleeli *common law* süsteemi ja romaani-germaani õigussüsteemi vahel, viidates Itaalia, Hispaania ja Madalmaade karistusseadustikele ning õiguskirjandusele.
- 16 Kõnealune kohus leiab, et käesoleval juhul ei saa *act clair*'i doktriini kohaldada, sest nii õiguskirjandus kui ka kohtupraktika pakuvad sellele küsimusele erinevaid lahendusi.
- 17 Kuigi Rumeenia ei võtnud direktiivi 2015/849 üle selleks ette nähtud tähtpäevaks, vaid alles 11. juuli 2019. aasta seadusega nr 129, mis võeti vastu pärast 25. juuni 2019. aasta kohtuotsust, milles otsustati esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et eelotsuse küsimus tuleb Euroopa Kohtule esitada kõnealuse õigusakti kohta, seda enam, et rahapesu määratlevate artikli 1 sätete osas puuduvad erinevused.